

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

MODEL OF EDUCATIONAL MANAGEMENT TO ENHANCE LIFE SKILLS FOR THE 21st CENTURY OF STUDENTS IN ELEMENTARY SCHOOL

สฤทธิ ฝิวอ่อน¹, ดร.รอสวาลี อักษรวงษ์², ผศ.ดร.วิรินธิ กิตติพิชัย³

Sarit Phioon¹, Dr.Rosewalee Ugsornwong², Asst.Prof. Wirin Kittipichai³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาวิธีการและกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และ 2) สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้ปกครอง จำนวน 10 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาต้นแบบ 3 โรงเรียน รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และระยะที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสังเกต 3) แบบประเมินความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบ และ 4) แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ พบผลการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยวิธีการและกระบวนการในการเสริมสร้างทักษะชีวิต 5 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการ 2) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 5) สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย 4) พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา 5) กลไกการดำเนินการ 6) การดำเนินการ 7) การประเมินผล และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยพบว่ารูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ ที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21, รูปแบบการจัดการศึกษา, นักเรียน, โรงเรียนประถมศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

This study aimed to 1) explore methods and processes of educational management to enhance life skills of students in elementary schools, and 2) establish the model of educational management to enhance life skills for the 21st century of students in elementary school. A phase I, ten samples consisted of school administrators, school committees, teachers, and guardians - from three elementary schools as the role models, including underlying documentation related research, and phase II, samples consisted of seven luminaries in educational management. The research tools consisted of 1) in-depth interview form, 2) observation form, 3) evaluation form for accuracy suitability possibility and benefit of the established model, and 4) evaluation form for suitability of the established model manual. . The main findings shown as follows:

1. The educational management to enhance life skills of students in elementary school, including methods and processes, consisted of five aspects namely the 1) management, 2) curriculum and learning management, 3) activities for developing learners, 4) teachers and educational personnel, and 5) environment both inside and outside school

2. The established model consisted of eight components such as the 1) principles, 2) goal, 3) aim, 4) behavior indicators of life skills for the 21st century of students in elementary school, 5) operating mechanism, 6) operation, 7) evaluation, and 8) achievement conditions. The validation of the model and model manual had accuracy suitability possibility and benefit at the high level.

Key Words: Life Skills for the 21st century, educational management, student, elementary school

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการ พัฒนาอย่าง เป็นระบบโดยมีเป้าหมายคือ พัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุก ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ (การศึกษานอก โรงเรียน 2551 : 3) เพื่อให้ผู้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วง ระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาที่ยอมรับกันว่าเป็นการ สร้างความรู้ ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคน ได้แก่ การศึกษาทางเลือกซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการศึกษา อีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นทางเลือกสำคัญ ซึ่งหมายถึง การศึกษาที่เน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน และพัฒนาชุมชนไปพร้อมกันเป็นทางเลือกในการ จัดการศึกษาสำหรับบุคคล ครอบครัว องค์กรสังคมอื่นที่ไม่ใช่การศึกษารูปแบบเดิม แต่เป็นการศึกษาที่ยึดเด็กเป็น

ศูนย์กลางภายใต้ปรัชญาการเรียนรู้อย่างมีความสุขเข้าใจ ธรรมชาติ พัฒนาการและจิตวิทยาของเด็กรวมทั้งความ อยากรู้ของผู้เรียนการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่ง ให้ออกาสแก่ผู้เรียนทุกคนได้รับรู้ เพิ่มพูนความรู้ และ ประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนา แต่ละคนให้ได้มากที่สุด ตามศักยภาพ ทั้งระดับสติปัญญา ความสามารถในการ รับรู้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551: 5) ทศนะในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยน จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ซึ่งโลกของ นักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของ กระบวนการเรียนรู้ (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 25-30) เป็นการ เรียนรู้ จากความรู้แบบง่ายๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะ และทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะ องค์กร ทศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม

ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจูงใจตนเองและความตระหนักในสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียน ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาพัฒนาผู้เรียนในอนาคตให้มีทักษะ ทักษะคิด ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวกที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุขจึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับสถานศึกษาในปัจจุบัน

วิจารณ์ พานิช (2555: 11) ให้ความเห็นว่าการศึกษาไทยต้องก้าวไปสู่ ยุคความรู้ ครูต้องยึดหลัก Teach Less & Learn More คือ สอนน้อย เรียนรู้มาก ครูต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Life Skills) ครูต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าของตัวเอง ครูทำหน้าที่เป็น Facilitator หรือ ผู้อำนวยการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นหลัก โดยครูต้องพัฒนาทักษะและเจตคติให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการเรียนรู้แบบตัวใครตัวมัน (Individual Learning) ครูต้องเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ และครูต้องทำงานเป็นทีมเพื่อนำเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องเรียนและเตรียมนักเรียนสู่โลกภายนอก ครูต้องมีทักษะในการบริหารห้องเรียน การทำให้บทเรียนมีความสอดคล้องกับชีวิตจริง การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะทางเทคโนโลยี ความเป็นสากลและทักษะความร่วมมือ (Simmons (n.d) อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556: 31) จากการศึกษาของสภาการศึกษาไทย เรื่องการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 พบว่า บริบทสำคัญในการออกแบบการศึกษาในปัจจุบันคือ พลวัต จากการก้าวผ่านศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่คนในยุคนี้ต้องมีความพร้อมที่จะเผชิญความเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนผ่าน หากพลเมืองขาดความพร้อมก็จะทำให้ประเทศไม่สามารถเดินต่อไปได้ ซึ่งที่ผ่าน

มาประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในการกำหนดเป้าประสงค์หลักของการศึกษา รวมทั้งกลไกการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้จริง โดยการดำเนินการจะต้องเข้าใจบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ด้วย นอกจากนี้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของภูมิภาคต่างๆ ของโลก เช่น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การรวมกลุ่มของเอเชียตะวันออก รวมทั้งประเด็นภายในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำ วิกฤติด้านความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ของประเทศ ได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง ผลการวิจัยดังกล่าวยังเสนอว่า ปรัชญาพื้นฐานที่เป็นรากฐานแห่งระบบการศึกษาไทย ในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ (Identity) จากพลเมืองไทยสู่การเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ปรับเปลี่ยนจุดเน้น (Reorientation) จากเน้นการสร้างคนเพื่อป้อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ สู่การเน้นการสร้างคนเพื่อรองรับการปลดปล่อยศักยภาพของผู้คนในสังคม ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากเอาชนะธรรมชาติมาเป็นการอยู่รวมธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม จากสังคมที่มุ่งแข่งขันเพื่อเอาชนะผู้อื่น มาเป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะเกื้อกูลแบ่งปัน และขับเคลื่อนประเทศไปสู่โลกที่หนึ่ง จากที่มุ่งสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ให้ความสำคัญแต่มิติเศรษฐกิจ มาเป็นการคำนึงถึงสังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะการสร้างเกียรติภูมิในความเป็นชาติ (Dignity of Nation) เพื่อให้คนไทยมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติไทยมีจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าความเป็นไทย ทุ่มเทกำลังกายใจเพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติ

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นเป้าหมายประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพคนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากทักษะชีวิตเป็นความสามารถเชิงสังคมที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถ

ในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (เข้าใจใส่ใจวัยรุ่น : ออนไลน์)

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตให้แก่นักเรียนเป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนดำเนินการอยู่ตามปกติแต่ยังขาดรูปแบบ และการปฏิบัติที่จริงจังทั้งระบบที่ชัดเจน เห็นได้จากพฤติกรรมของคนไทยและหรือเยาวชนไทย มีความเป็นวัตถุนิยม รับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมต่างชาติอย่างขาดการไตร่ตรองใคร่ครวญที่ดีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ขาดความสมดุลด้านจิตใจ ขาดความรู้ความเข้าใจในแก่นแท้ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง สังคมเกิดความเสื่อมด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ไม่ประมาณตน พุ่มพวย ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ไม่ชอบการทำงานเป็นทีม ขาดการวางแผนในการทำงาน ไม่ตรงต่อเวลา คำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นจึงทำให้เกิดปัญหาและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นในทุกขณะ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, วิเคราะห์ลักษณะอุปนิสัยคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ : ออนไลน์) ประกอบกับในโลกยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนต้องปรับกระบวนการและเปลี่ยนวิธีการทำงาน เพื่อก้าวสู่สังคมฐานความรู้ (Knowledge Base Society) อีกทั้งในการบริหารราชการแนวใหม่ที่หน่วยงานราชการต้องพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยยึดหลักการบริหารราชการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วน

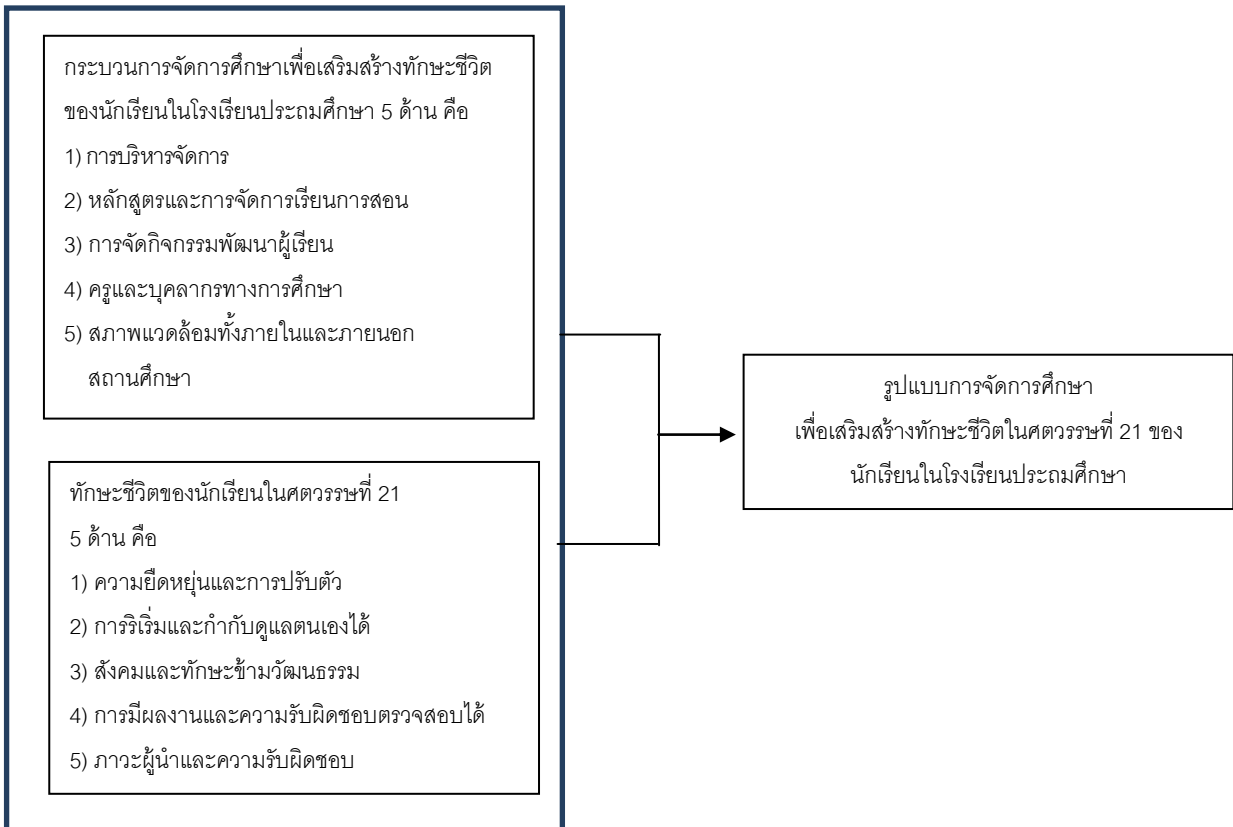
ราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ฯลฯ โรงเรียนเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานทางการศึกษาและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการจัดการความรู้ จึงต้องปรับบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบตัวและสังคมโลก (ธงชัย ปิ่นทอง 2548: 74)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้ศึกษาทั้งแนวทางการจัดการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือก เพราะรูปแบบการจัดการศึกษาที่ดีเป็นแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายภายใต้บริบทหรือสภาพที่เป็นจริง ดังนั้นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการและกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ รายละเอียด ดังนี้

การศึกษาระยะที่ 1

เป็นการศึกษาที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการศึกษาแบบพหุกรณี (Multi case Study) โดยมีขั้นตอนการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ

1) ศึกษาวิธีการและกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบในการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน

2) ศึกษาพหุกรณีจากโรงเรียนประถมศึกษาต้นแบบ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน จำนวน

3 แห่ง โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ (1) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา ในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) เป็นโรงเรียนรัฐ จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน (3) เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ด้านการบริหารจัดการศึกษาที่เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียน

3) ตรวจสอบองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 คน ในสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยทำการศึกษา วิธีการและกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสังเกต ใช้สังเกตข้อมูลสารสนเทศในการจัดการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนการจัดการบรรยากาศในห้องเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้สัมภาษณ์การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนวิธีดำเนินการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และการขยายผลเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนสู่สถานศึกษา และชุมชนโดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา

3. การวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี รายงานการประเมินตนเอง (SAR) รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก รายงานการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา รายงานการประชุมประจำเดือน เอกสารประจำห้องเรียน และเอกสารการประเมินผลการจัดการศึกษา

4. แบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย

การศึกษาระยะที่ 2

เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาโดย ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการนำองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่สังเคราะห์และได้ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมากร่างรูปแบบ จากนั้นพัฒนาร่างคู่มือการใช้รูปแบบฯ นำร่างรูปแบบฯ และคู่มือการใช้รูปแบบฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประโยชน์ของรูปแบบฯ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาารวม 7 คน

เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยพิจารณา ความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของร่างรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น และคู่มือการใช้รูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 โดยการ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน 2) นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกต ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการหาข้อสรุปและความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อนำมาเป็นองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบแล้วตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการหลอมรวมประเด็นข้อมูลความคิดเห็น และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน

ผลการวิจัย

1. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีวิธีการ กระบวนการในการเสริมสร้างทักษะชีวิตประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการ 2) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ครูและบุคลากร

ทางการศึกษา และ 5) สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย 4) พฤติกรรม บ่งชี้ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา 5) กลไกการดำเนินการ 6) การดำเนินการ 7) การประเมินผล และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. คู่มือการใช้รูปแบบฯ มีสาระสำคัญ ดังนี้ ตอนที่ 1 บทนำ ตอนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา กลไกดำเนินการ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ และ ตอนที่ 3 เกณฑ์การประเมินรูปแบบ ซึ่งคู่มือการใช้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. โรงเรียนประถมศึกษาที่มีการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนอยู่แล้ว แต่ส่วนมากจะเป็นเพียงกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาทักษะชีวิตได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติในการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นเพื่อการปรับตัว การป้องกันตนเองในสถานการณ์ต่างๆ จัดการกับชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม

เจตนารมณ์ของหลักสูตร ดังเช่น งานวิจัยของ ชูสิทธิ์ ดัดงาม (2554:91) ได้ศึกษาความสามารถการใช้ทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม ผลวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตในภาพรวมและรายด้านค่อนข้างสูง และงานวิจัยของ สุภาพร นกเจริญ (2550:67) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านการเผชิญกับอารมณ์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า เพิ่มขึ้นทุกด้าน และราณี วงศ์คงเดช (2549 : 112) ได้ศึกษาผลของการประยุกต์ใช้กระบวนการสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตและพฤติกรรมดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกว่าก่อนการทดลองเกือบทุกด้าน ส่วนวาสนิณี ชุ่มกิ่ง (2549 : 59) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น พัฒนาทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า หลังทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยสูงกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เป็นต้น

จากการสังเคราะห์วิธีการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนต้นแบบที่พบว่า มีวิธีการ 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพราะว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมาย คือ การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติ

ปฏิบัติหลาย การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การจัดการศึกษาในสถานศึกษา สถานศึกษาตาม อุตสาหกรรม การจะดำเนินการอย่างไรโดยวิธีใดโดยวิธีไหนกับ ความเหมาะสม บริบทตามสภาพจริง ดังนั้นการจัดการศึกษา จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและ หน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการมีรูปแบบ ขึ้นตอนและวิธีดำเนินการมีทรัพยากรต่างๆ สนับสนุนและ ต้องมีกระบวนการประเมินผล การจัดการศึกษาที่ เพียงตรงและเชื่อถือได้ด้วย สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555 : 2-3) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น เพื่อในการเรียนรู้ของนักเรียนทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ มาตรฐานศตวรรษที่ 21 การประเมินผลหลักสูตรการเรียน การสอน การพัฒนาอาชีพและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับระบบสนับสนุนการผลิตที่ก่อให้เกิด ผลลัพธ์ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนในปัจจุบัน และ งานวิจัยของจรัพร นาคสัมฤทธิ์ (2555 : 78) ได้ศึกษา กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการ บริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษา มนุษยนิยม ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการ บริหารโรงเรียนทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบัน ทุกเรื่อง โดยแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มี ค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ความ ต้องการจำเป็นในแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็น มนุษย์คือ ความอยู่รอด ความพอเพียงโลก และความ ยั่งยืน และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมคือ การรับใช้ สังคมและการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ในโรงเรียน ทางเลือกกรณีศึกษามีผลด้านการวางแผนที่ทำให้ ความสำคัญกับเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก และความยั่งยืน การดำเนินการโดยให้ครู บุคลากร และ ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาที่เน้นมนุษย์และประเมินผลการบริหารงานด้วย การให้คุณค่าแก่ครู และให้ครูนำศักยภาพตนเองออกมาใช้ เพื่อจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ประเมินผลผู้เรียนด้วย วิธีวิธีที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นตรงกับการพัฒนา ผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ ส่วน นริศรา จริยะพันธ์

(2555:90) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนและ ประสิทธิภาพของโรงเรียนทางเลือกผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนทางเลือกทุกโรงเรียนมีลักษณะการจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความ แตกต่างด้านศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนรู้ผ่าน การลงมือทำและการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะอย่าง หลากหลาย แต่การจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน คือ การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ รูปแบบการจัดกิจกรรม และวิธีการประเมินผลผู้เรียน

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า รูปแบบมี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย 4) พฤติกรรมบ่งชี้ ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา 5) กลไกการดำเนินการ 6) การดำเนินการ 7) การประเมินผล และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้อง กับสมาน อัครภูมิ (2550: 83-84) ได้กำหนดกรอบในการ วิเคราะห์รูปแบบออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ 1) บริบทของ รูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการของ รูปแบบ 4) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ และ 5) การ ประเมินผลรูปแบบ ส่วน อธิระ รุญเจริญ (2550 : 162-163) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบ และกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนว ทางการประเมินผลรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ ส่วนคู่มือการใช้รูปแบบมีสาระสำคัญประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 บทนำ ตอนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย พฤติกรรมบ่งชี้ ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา กลไกดำเนินการ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ และตอนที่ 3 เกณฑ์การประเมิน รูปแบบ ซึ่งคู่มือการใช้มีความเหมาะสมและความเป็นไป ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะรูปแบบได้ผ่าน กระบวนการตรวจสอบยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึง นำมาจัดทำเป็นคู่มือโดยเน้นการนำไปใช้ให้สะดวกและ

เกิดผลต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังเช่นงานวิจัยของ
 สุมณา พุ่มประพาฬ (2549 : 62) ได้ศึกษารูปแบบการ
 บริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการ
 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพใน
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความพึง
 พอใจในภาพรวมของรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพใน
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน
 พบว่า ด้านประโยชน์ต่อผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยของความพึง
 พอใจ มากกว่าด้านอื่น และผลการประเมินรูปแบบการ
 บริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า
 ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารที่มี
 ประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าดัชนีความ
 สอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.71 – 1.00 ทุก ๆ ด้าน สอดคล้อง
 กับสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 88) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนา
 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนา
 คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก
 มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนารูปแบบ ดังนี้ 1) ศึกษา
 องค์ประกอบของรูปแบบ 2) สร้างรูปแบบ โดยการจัดทำร่าง
 รูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
 รูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ จัดทำคู่มือการดำเนินการตาม
 รูปแบบ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ 3) ทดลองใช้
 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบ นอกจากนี้ เพชริน สงค์ประเสริฐ
 (2550 : 114-116) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการ
 บริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมใน
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนารูป
 แบบ ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารงาน
 วิชาการ 2) สร้างรูปแบบโดยการจัดทำร่างรูปแบบ
 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ
 ปรับปรุงรูปแบบ จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ
 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ 3) ทดลองใช้รูปแบบ
 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตในการ
 จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนใน
 ศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีการ
 วางแผนให้ชัดเจน และศึกษาคู่่มือการใช้รูปแบบให้เข้าใจ
 อย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิต และ
 สถานศึกษามีพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้มีบทบาท
 มากที่สุดในการพัฒนาทักษะชีวิต ดังนั้นควรมีการอบรม ให้
 ความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึง การนำรูปแบบไปใช้ในการ
 เรียนการสอน ตามองค์ประกอบของคู่มือรูปแบบทั้ง 8
 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย
 4) พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน
 ในโรงเรียนประถมศึกษา 5) กลไกการดำเนินการ 6) การ
 ดำเนินการ 7) การประเมินผล และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ
 และสามารถนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

ควรศึกษาในเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนา
 ผู้เรียนที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21
 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
 2551

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2551). **คัมภีร์ กศน.** กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน, สำนักงาน. **การประชุมสัมมนาเรื่อง “การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน”** วันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2551 จ.ขอนแก่น
- โครงการวิจัยเรื่อง **การกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21**
http://www.onec.go.th/onec_web/page.php?mod=Book&file=view&itemId=1316: 30 ธันวาคม 2558.
เข้าใจใส่ใจวัยรุ่น. <http://www.factsforlife-thai.cf.mahidol.ac.th/teenager/support02.php> : 30 ธันวาคม 2558.
- จริพร นาคสัมพันธ์. (2555). **กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชูลีพร ดัดงาม. (2554). **การศึกษาความสามารถการใช้ทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม ปีการศึกษา 2554.**
 วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธงชัย ปิ่นทอง. (2548). **การศึกษาสภาพและปัญหาการประเมินภายในเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี.** ปรินญาณินพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **การบรรยายรายวิชาสัมมนาการบริหารการศึกษาเรื่อง “รูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบ”** ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- นริศรา จริยะพันธุ์. (2555). **การศึกษาการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิผลของโรงเรียนทางเลือก.**
 วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เพชริน วงศ์ประเสริฐ. (2550). **การพัฒนาแบบการบริหารวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราณี วงศ์คงเดช. (2549). **ผลของการประยุกต์ใช้กระบวนการสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **หนังสือรายงาน “การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว”**, กุมภาพันธ์ 2552.
- วาสิณี ชุ่มกิ่ง. (2549). **ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **วิเคราะห์ลักษณะอุปนิสัยคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ**
<http://www.pattanakit.net/index.php?lay=show&ac=article&Ntype=53>: 30 ธันวาคม 2558.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์,
 วิโรจน์ สารวัตนะ. **กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา:กรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21.** พิมพ์ครั้งที่ 1
 หจก.ทิพย์วิสุทธิ.2556

สमान อัครภูมิ. “การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก,” วารสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2550): 83-84.

สุภาพร นกเจริญ. (2550). การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านการเผชิญกับอารมณ์ของเยาวชนใน

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

(จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนนา พุ่มประพาฬ. (2549). **รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.**

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). **การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ**

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.